

SOCIETAS HERALDICA SCANDINAVICA
NYHEDSBREV NR. 51, MARS 2019
ISSN: 1904-1233

REDAKTØRENS SPALTE

Kære læsere!

Den finske ordenshistoriker Antti Matikkalas uventede død har selvsagt ikke kun ramt SHS hårdt men også de talrige organisationer han var engageret i. Nyhedsbrevet udtrykker sin kondolence og dybe medfølelse med hans efterladte familie.

Redaktøren retter en stor tak til alle bidragsydere, denne gang specielt til Steen Thomsen der diskuterer dateringen af skjoldfrisen i Skt. Bendt Kirke i Ringsted. Der er nu program for konferencen i Oslo i slutningen af maj og for Norsk Heraldisk Forenings jubilæumssæson. SHS-generalforsamling afholdes under konferencen, og Svenska Heraldiska Föreningen har generalforsamling den 30. marts i Stockholm. Redaktøren minder om at alle bidrag som altid er meget velkomne og sendes til ct.von.christierson@webspeed.dk.

Carl-Thomas von Christierson

INDHOLD

- S. 1: REDAKTØRENS SPALTE
- S. 2 IN MEMORIAM ANTTI MATIKKALA
- S. 4: NYA MEDLEMMAR, AIH KOLLOKVIVUM
- S. 5: DANSK HERALDISK SELSKAB, UDFLUGT
- S. 7: NORSK HERALDISK FORENING 50 ÅR
- S. 8: 10. NORDISKE HERALDISKE KONFERANSE
- S. 10: SVENSKA HERALDISKA FÖRENINGEN
- S. 13: SKJOLDFRISEN I RINGSTED ST. BENDT'S KIRKE

IM MERMORIAM

Antti S. Matikkala (1979-2019)

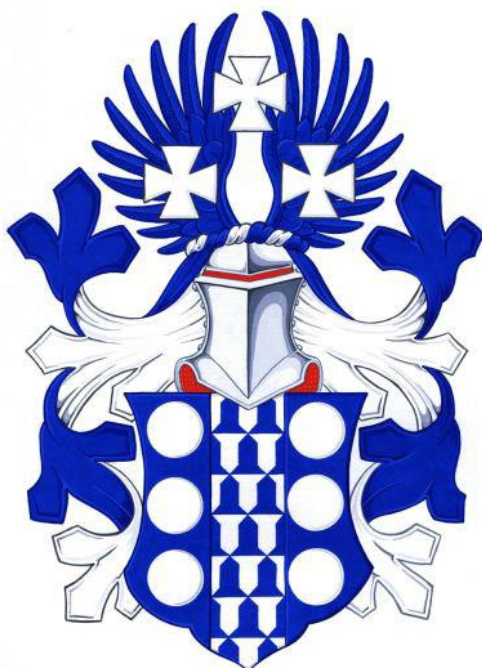
Det är med stort vemod att vi mottagit beskedet om Anttis plötsliga frånfalle knappa 40 år gammal. Under sin allt för korta levnad hann Antti med en imponerande forskargärning som resulterat i en lång rad publikationer inom ordenshistoria och heraldik. Hans genomarbetade och väl förberedda bidrag vid olika konferenser var alltid givande för åhörarna, och han gav vid talrika andra tillfällen prov på sitt enorma kunnande, sitt kritiska sinne, en skarp iakttagelseförmåga och sin torra humor i såväl stort som smått. Antti var aldrig snål med att dela med sig av sin forskning och sitt rika bildarkiv, och han återkom alltid och snabbt med svar eller kommentarer när man frågade. Kom han på en vapenbild, et Ex Libris eller ett porträttfotografi han viste någon hade intresse av, skickade han det inte bara med en hälsing, utan som oftast med en skarp eller humoristisk kommentar. Titeln på hans bidrag vid den internationella genealogiska och heraldiska konferensen i Arras oktober 2018, "Karelia – the old battlefield – in the twentieth century. Finnish provincial, corporate and personal heraldry", visar hur precist och elegant han kunde ta et givet tema, i detta fall "Genealogi och heraldik, mellan krig och fred" och använda det i en kärnfråga i Finlands historia mellan öst och väst. Genom sin eminenta förmåga att kombinera ett tema i samband med det ämne han ville framlägga, kunde han således presentera sin forskning inte endast som et vetenskapligt bidrag till konferensens firande av 100-året för avslutandet av Första Världskriget, utan också som en tribut till Finland, som just firat sin 100-åriga självständighet. Listan på hans föredrag och bidrag i föreningar och sällskap med vetenskapliga och forskningsmässiga intressen är imponerande, och visar hur både hans allsidighet och breda intressefält, och inte minst hans sakkunnighet och analyser togs i anspråk på vitt skilda områden. Anttis kapacitet

som forskare framgår med all tydlighet av Helsingfors Universitets forskarportal, och hans omfattande och mångsidiga publikationsverksamhet lämnar ingen tvekan om att han stod inför en lysande vetenskaplig karriär både i Finland och internationellt. Sagnaden efter Antti är och kommer att bli stor.

Antti Matikkala studerade 1999–2003 historia på Helsingfors Universitet där han tog sin Mastersgrad. År 2004–2007 var han doktorand vid University of Cambridge, där han 2007 lade fram sin doktorsavhandling *The Orders of Knighthood and the Formation of the British Honours System (1660–1760)*. För detta verk fick han 2010 emotta Prix Dr. Walburga von Habsburg Douglas som delas ut av Confédération Internationale de Généalogie et d'Héraldique. År 2016 invaldes han Académie internationale d'héraldique, AIH. Antti var sedan 2009 forskare vid Helsingfors Universitet och 2014 vid Finlands Riksarkiv. Av Antti Matikkalas talrika publikationer skall här endast nämnas utgivandet av *Henkilö- ja sukuvaakunat Suomessa (Person- och släktvapen i Finland - tillsammans med Wilhelm Brummer)* som presenterades vid Den 6. nordiska heraldiska konferensen i Helsingfors 2011, och som blivit ett grundläggande verk om heraldik och vapen i Finland. Han var med Staffan Rosén redaktör för *Perspectives on the Honours Systems: Proceedings of the Symposiums Swedish and Russian Orders 1700–2000 & The Honour of Diplomacy* utgiven 2015 av Kungliga Vitterhetsakademien i Stockholm, och år 2016 bidrog han till K. Stevenson, & B. Gribling (utg.) *Chivalry and the Medieval Past* med artikeln "Creating a 'Medieval Past' for the Swedish Orders of Knighthood". Samma år utgav Antti *Mannerheim ja Suomen kenraalikunnan palkitseminen kunniamerkein 1940-1945 (Mannerheim och den finska generalskårens förlänade bederstecken 1940-1945)*, och året efter *Kunnian ruletti: korkeimmat ulkomaalaisille 1941-1944 annetut suomalaiset kunniamerkit (Årans rulett: de högsta till utlänningar 1941-1944 förlänade finska bederstecken)*. Senast utgav han tvåbandsverket *Suomen Valkoisen Ruusun ja Suomen Leijonan ritarikunnat (Finlands Vita Ros och Finlands Lejons Riddarordnar)*. Genom arbetet med dessa två finska ordnars historia blev det naturligt att Antti kuraterade utställningen "Finlands ordnar 100 år" som öppnade december 2018 på Finlands Riksarkiv. Till utställningen har utgivits en förnämlig publikation som finns att tillgå på Riksarkivets hemsida.

Antti Matikkala blev år 2009 invald i styrelsen för Societas Heraldica Scandinavica, år 2011 för Sotilasperinteiden Seura (Samfundet för Militära Traditioner i Finland), 2013 i Heraldiska nämnden i Finland, 2015 i Suomen Sotahistorian Komissio (Militärhistoriska Kommissionen i Finland) och han återvaldes 2018 till ordförande för Finlands Heraldiska Sällskap (Suomen Heraldinen Seura). För dem och för oss alla är Anttis bortgång en svår förlust. Våra varmaste tankar går till hans hustru och två minderåriga söner.

Carl-Thomas von Christerson

NYA MEDLEMMAR

Nya medlemmar december 2018 - februari 2019:

Jørgen Boesen, København, Danmark
Mads Christensen, Nyborg, Danmark
Philip Engelholm, København, Danmark
Per Franch-Petersen, Wensin, Tyskland
Göran Hedengård, Malmö, Sverige
Birgit Kalusok, Waldkappel, Tyskland
Bjørn Kisbye Engsig, Dronningmølle, Danmark
Frode Lundsteen Hansen, Charlottenlund, Danmark
Birgitta Nissen, Vojens, Danmark

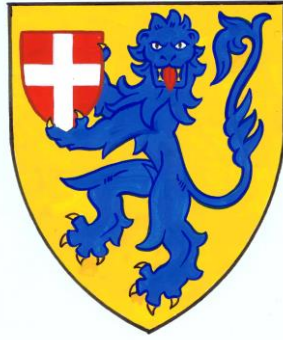
Alla önskas varmt välkomna i SHS.

AIH KOLLOKVIUM I ANTWERPEN SEPTEMBER 2019

Internationella Heraldiska Akademin (AIH) inbjuder till sitt 21sta Kollokvium 18 – 20 september 2019 i Antwerpen, Grauwzusters Kloster vid Antwerpen Universitet. Temat är “Heraldiska hierarkier: identiteter, status och statlig intervention i tidigmodern heraldik”. Arrangörerna presenterar kollokviet således:

“Over the past decades, the study of the adoption and use of arms within a wide range of social groups has questioned the exclusive association between heraldry and nobility. Yet, while considerable research has been done on the medieval heydays of the system, historians as well as heraldists usually steer clear from later developments. This contrasts with the fact that the period between roughly the middle of the fifteenth and late eighteenth century witnessed profound changes in the social utility and practical application of coats of arms. The growing interference of the monarchical state in status expressions and a process of aristocratization transformed heraldry’s outlook and the significance ascribed to it in ways that determine much of today’s heraldic practice.”

Mere information på <http://www.aih-1949.com/XIXeColloque.php>

DANSK HERALDISK SELSKAB

Sæsonen sidst foredrag bliver tirsdag den 26. marts kl. 19.30. Lektor emeritus, fil.dr.h.c. Jens Vellev taler om *Frederik II's begravelsestog 1588 og heraldikken*. Det foregår i Rosenborgs foredragssal, Øster Voldgade 4B, over gården. Indgang via porten. NB! Porten låses kl. 19.30. Pris 50 kr. betales kontant ved indgangen hvis man ikke har tegnet abonnement.

HERALDISK UDFLUGT TIL NYKØBING PÅ FALSTER LØRDAG D. 27. APRIL

Klosterkirken med Dronning Sophies anetavle

Nykøbing blev i 1588 enkesæde for Frederik 2.s dronning Sophie. Samtidig havde dronningen fået tillagt alt krongodset på Lolland-Falster som livgeding - enkepension.

I Nykøbing lå en stor middelalderlig borg, der blev dronningens fremtidige bolig. I perioden 1588-94 blev borgen revet ned og et pragtfuldt, firelænget renæssanceslot opført. Sophie anvendte sin faders arkitekt Philip Brandin, der også havde bygget på slottet i Güstrow. Nykøbing Slot blev desværre solgt til nedrivning 1766 og i dag er stort set intet tilbage

Dronning Sophies andet monument i Nykøbing blev den store anetavle i Klosterkirken. Hun kom fra et af de mest genealogisk-heraldiske hoffer i Nordeuropa; det hertugelige, mecklenburgske hof med hovedsæde i Güstrow. Her havde hendes fader, Hertug Ulrich, opstillet et stort gravmonument for sig selv og sine to hustruer i Domkirken, med anetavler gående 5 generationer tilbage.

Dronning Sophie har vel tænkt, at sådan en opremsning af aner skulle hun også have - og må med gru have set på det danske kongehus' mangel på samme. Hun kom fra en tradition, hvor arv og ophav var vigtigt, mens kongerne i Danmark i princippet var valgte og ikke havde det samme behov for at dokumentere sin oprindelse. Frederik 2.s og Sophies fælles gravmonument i Roskilde har da heller ikke spor af anetavler. Der står kun fire krigere, som bærer gravstedets loft, hver med et skjold med kongens våben. Som "kompensation" fik Sophie i 1626 opsat en kæmpetavle i Klosterkirken i Nykøbing. Det skulle være hendes egentlige monument. Her opregnes Dronningens 32 aner i 5 generationer, med portræt, våbenskjold og en tekst til hver eneste ane. Her møder man et bredt udvalg af de nordtyske fyrstehuse og i øverste højre hjørne den Tysk-Romerske kejser.

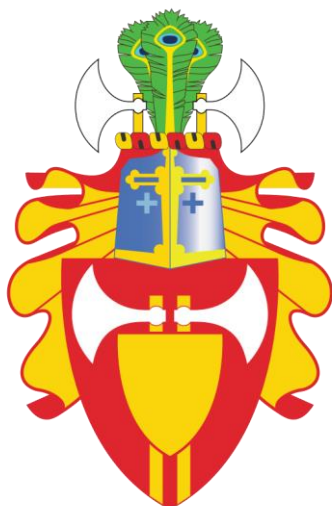
Netop fordi Lolland-Falster først var livgeding for Dronning Sophie, og efter hendes død i 1631 for den udvalgte prins Christian, så ser man et anderledes udvalg af kongelige våben i dette område. Dels Sophies mecklenburgske våben, dels også den udvalgte prins Christians, kombineret med hans gemalinde prinsesse Magdalene Sibyllas sachsiske våben.

Efter besøget vil der være frokost for egen regning. Stedet er desværre endnu ikke afgjort, da det oprindeligt udsete sted er gået konkurs.

Mødested: kl. 11.30 ved Klosterkirken i Nykøbing.

Bemærk, at Banestyrelsen desværre laver sporarbejde, og der derfor er indsat togbus mellem Næstved og Nykøbing - forlænget rejsetid må påregnes.

Af hensyn til frokosten er tilmelding nødvendig:
Mail til turleder Peter Kristiansen på pk@kosa.dk
Senest fredag d. 12. april.

NORSK HERALDISK FORENING 50 ÅR

Jubileumsprogrammet

Hvis ikke annet er angitt, holdes møtene i møterom Gerhardsen, Kulturvernets Hus i Øvre Slottsgate 2 B i Oslo, rett ved Christiania Torg. Møtene starter vanligvis kl. 19:00.

Torsdag 21. mars - De norske kongebrev i Lübeck v/ Tor Weidling

Førstearkivar Tor Weidling, Riksarkivet: *Fra Hansaarkivet i Lübeck til Digitalarkivet*. I middelalderen oppstod en stor samling av norske kongebrev i Lübeck. Under 2. verdenskrig forsvant deler av arkivskattene fra byens arkiv. Disse ble senere funnet igjen i Moskva og returnert til Lübeck på 1980-tallet. Samlingen av norske kongebrev var inntakt.

Foredraget holdes i Forsvarsmuseets foredragssal på Akershus festning kl. 19

Mandag 29. april - Rikets segl og våpen v/ Lars Løberg og Årsmøte 2019

Årsmøte med foredrag av Lars Løberg, seniorrådgiver i Utenriksdepartementet: *Rikets segl og våpen og hvorledes UD forvalter våre statsymboler*. Årsmøte med foredrag avholdes i Forsvarsmuseets foredragssal på Akershus festning kl. 19.

Mandag 20. mai - De norske drikkehornene i Nasjonalmuseet i København v/ seniorforsker Vivian Etting og seniorrådgiver Anders Bjonnes.

Fellesmøte med Norsk Arkeologisk Selskap. Dobbeltdforedrag. Seniorforsker Vivian Etting, Nasjonalmuseet: *Norske drikkehorn i Nasjonalmuseet* og Seniorrådgiver Anders Bjonnes: *Drikkehornenes heraldikk*.

Foredragene holdes i Professorboligen, Universitetet i Oslo (sentrum), inngang fra Frederiks, gate kl. 19. Inngang kr 100,- inkl. aperitiff og jordbær.

NB! Påmelding nas@arkeologi.no innen 15. mai.

Torsdag 30. mai - søndag 2. juni 2019

Den 10. Nordiske Heraldiske Konferanse - Tema: Militær heraldikk.

Markering av 60-årsjubileet til Societas Heraldica Scandinavica og 50-årsjubileet til Norsk Heraldisk Forening, Akershus festning, Oslo. Se [program](#), [foredrag](#) og [informasjon](#) her

Mandag 10. juni - Den internasjonale heraldikkdagen - byvandring.

Den internasjonale heraldikk-dagen markeres med en byvandring i Oslo. På menyen denne gang er Kvadraturen. Cicerone Geir Nordhus.

Oppmøte ved Café Celsius kl. 19.

PROGRAM DEN 10. NORDISKE HERALDISKE KONFERANSE

Militær heraldikk

Torsdag 30. mai, Kristi Himmelfarts dag

17.00-19.00 Ankomst, mingling utover kvelden

Fredag 31. mai, Kanonhallen/Bygning 65 - Akershus festning

8.00-9.00 Ankomst/registrering

9.00-9.45 Åpningsadresse

10.00-12.10 Foredrag inklusive kaffepause

12.00-13.45 Lunch (for egen regning)

14.00-15.30 Foredrag inklusive kaffepause

15.30-16.30 Kaffepuse med besøk på Forsvarsmuseets utstilling

16.30-17.30 Generalforsamling Societas Heraldica Scandinavica

19.00- Konferansemiddag

Lørdag 1. juni, Kanonhallen/Bygning 65 - Akershus festning

9.00-12.10 Foredrag inklusive kaffepause

12.00-13.40 Lunch (for egen regning)

14.00-15.30 Foredrag inklusive kaffepause

16.15-16.30 Konferansen avsluttes

19.00- Jubileumsbankett

Søndag 2. juni

Ekskursjon - avreise fra Akershus festning kl. 10.00, retur til Oslo senest kl 1600

NB! Det tas forbehold om endringer i programmet.

Til konferensen er følgende foredrag offentliggjort:

- Ronny Andersen AIH Fremvæksten af heraldiske insignier i den danske hær ca. 1945-1950.
- Nils Bartholdy AIH Danske hærfaner i 1600- og 1700-tallet som resultat af fejltolkede felter i kongevåbenet.
- Erik Dam Orlogsheraldik i den kongelige danske marine (søværnet).
- Jan Eide Norsk militær heraldikk under og etter 2. verdenskrig.
- Knut Johannessen Hallvard Trætteberg og norsk militær heraldikk.
- Henrik Klackenberg AIH Samtidig heraldik i svenska försvarsmakten.
- Unni Leino Gränsdragning av heraldik på grund av finska militära kännetecken.
- Martin Sunnqvist AIH Heraldikens uppkomst – den militära bakgrunden.
- Henric Åsklund Krigsredskap som motiv i vapen i Jan Ranekes Arkiv Europas Medeltidsvapen.

Fra konferensen i Oslo 2014

HERALDISKA KONSTNÄRER SAMLADES I GÖTEBORG

I december samlades heraldiska konstnärer i Göteborg för att utbyta tankar och kunskaper kring det heraldiska hantverket. Evenemanget arrangerades av Svenska Heraldiska Föreningen med stöd från Göteborgs Heraldiska Sällskap.

Tre föreläsare delade med sig av sina erfarenheter. Först ut var Davor Zovko som pratade om heraldisk konst och finesser vid komposition och utförande. Här fick deltagarna ta del av en konstnärs allra innersta kunskaper och en inblick i hur små detaljer kan lyfta ett vapen från något alldaglig till något unikt och vackert.

Davor Zovko föreläser (foto Stefan Bede)

Thomas Falk tog upp den digitala konsten och kunde visa hur snabbt den har utvecklats de senaste tio åren. Idag är det näst intill omöjligt för ett otränat öga att se om en tavla är framställd digitalt eller är en reproduktion av ett handmålade verk. Även målningar på kopparplåtar kan göras digitalt och ofta med god kvalitet. Därför är den digitala framställningen ofta att föredra när det gäller framställning av vapen

Björn Fridén i tagen (foto Jesper Wasling)

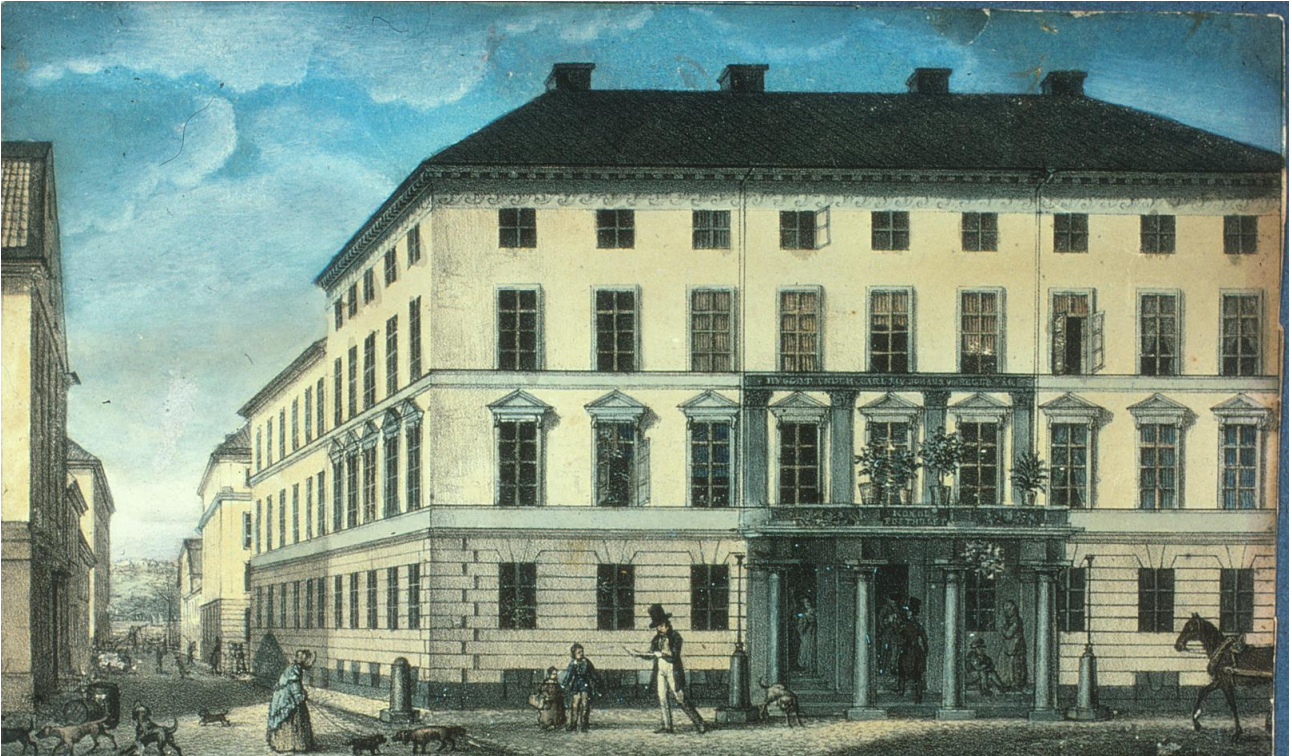
Björn Fridén bjöd deltagarna på en praktisk övning i hur man arbetar som heraldisk konstnär. Genom att låta alla använda färg och pensel lärde han ut hur man skuggar och tonar en målning utan att avvika från heraldikens renhet. Det var svårare än man kan tro men lärorikt.

Det är helt klart att seminarier med den här nivån av fördjupning fyller en viktig lucka inom heraldikämnet i Norden och det är bara att hoppas att de sprider sig även utanför Sverige.

Jesper Wasling

På Svenska Heraldiska Föreningens Facebooksida finns videor med Davor Zovkos och Thomas Falks föreläsningar från konstnärseminariet lördag den 1. december i Göteborg.

ÅRSMÖTE

Svenska Heraldiska Föreningens årsmöte i Stockholm den 30–31 mars

Lördagen den 30 mars

Lördagens program äger rum i salen Frimärket på Postmuseum, Lilla Nygatan 16 i Gamla stan. Till mötet behövs ingen anmälan och det är kostnadsfritt. Såväl medlemmar som intresserade är välkomna.

- 13.00 Inledning
- 13.15 Förtjänstmedaljörer 2019
- 13.30 Medaljölföredrag av Henrik Klackenbergh: *Gripens väg från pommerska hertigar till svenska lastbilar*
- 14.00 Medaljölföredrag av Marianne Sandels: *En utflykt till medeltiden*
- 14.30 Kaffe
- 15.00 Medaljölföredrag av Marcus Karlsson: *Webbplatsen Heraldry of the World*
- 15.30 Föreningsstämma med föredragningslista enligt stadgarna
- 16.30 Avrundning
- 18.00 Middag i museets restaurang

Kl. 18.00 serveras middagsbuffé i museets restaurang som ligger i direkt anslutning till årsmöteslokalen. För middagen måste vi ta en avgift på 200 kr för medlemmar och 350 kr för övriga. Anmälan är bindande och görs genom att beloppet sätts in på PlusGiro 22 27 90-8 senast den 24 mars. Märk betalningen med namn och "Årsmötesmiddag".

Frågor eller information om allergier kan skickas till mötessamordnare Elias Sonnek (elias@heraldik.se, 0706-15 49 82).

Söndagen den 31 mars

Visning av Ordenssalarna

Medlemmar i SHF välkomnas till en visning av Ordenssalarna på Stockholms slott kl. 11.00. Samling vid statyn av Kristina Gyllenstierna på yttre borggården. Anmälan sker till elias@heraldik.se senast den 24 mars.

Heraldik för barn

Denna aktivitet riktar sig till barn i åldrarna 7 till 12 år i vuxens sällskap. Hampus Busk presenterar heraldikens spännande värld under en rundvandring bland vapensköldarna i Riddarholmskyrkan. Därefter välkomnas deltagarna till Riddarhuset där de får använda heraldikens principer i praktiken genom att rita sin egen vapensköld.

Samling kl. 13.00 vid Riddarholmskyrkans trappa. Aktiviteten beräknas ta ungefär två timmar. Anmälan sker till elias@heraldik.se. Antalet platser är begränsat och SHF:s medlemmar har förtur till och med den 15 mars.

Varmt välkomna

Styrelsen

SKJOLDFRISEN I RINGSTED ST. BENDTS KIRKE

Dateringen

I Ringsted på Midtsjælland ligger St. Bendts Kirke, som er en klosterkirke fra Middelalderen. Talrige konger og mange andre ligger begravet her, og der er en malet skjoldefrise på væggen under vinduerne, med ca. 100 våbenskjolde og navne.

Det lyder jo som et slaraffenland for en middelalder-heraldiker og -genealog, men sådan er det ikke - desværre. Frisen er genopmalet mange gange, og totalt rekonstrueret for et sekel siden, og den er slet ikke så gammel som den gerne vil se ud til at være.

Sidste restaurering 1900-1909 var en rekonstruktion, den gamle puds blev hugget ned og frisen genskabt af arkitekt Herman Storck (1839-1922) som havde fået en professor-titel. Han var den sidste store restaurator, der lavede 'forbedrende restaureringer'. Skjoldefrisen blev til i samarbejde med arkivar Anders Thiset (1850-1917).

Nationalmuseets storværk Danmarks Kirker beskriver en lille frise på 12 tartcher i renæssancestil, malet ca. 1550-75 i to rækker i kirkens korsfløje. Den blev fundet under kalken ved den sidste restaurering og våbenerne indgår i den store frise som vi har den dokumenteret i 1700-tallet. Derudover er der kun fundet meget få gamle våben, så en middelalder-frise savnes.

Esbjørn Hjort har en grundig artikel: Skjoldefrisen i Ringsted - de manglende våbener, Heraldisk Tidsskrift Bd. 4 s. 285. Her påviser han at der er navn og skjold for rigskansler og historieforfatter Arild Huitfeldt (1546-1609), dvs. at frisen var levende længe efter Reformationen 1536. Ud fra Arilds biografi vil jeg antage at det våben er malet efter 1580.

Esbjørn Hjort citerer dr. Poul Nørlund (1888-1951) senere direktør for Nationalmuseet, han undrede sig 1927 over de manglende middelalder-våbener, og udkastede den teori at frisen var skabt af Iver Bertelsen der var kgl. hovedsmand på Ringsted Kloster 1571-72 og 1580-83, og i mellemtiden var forstander på Sorø Kloster. Han var historisk interesseret og restaurerede flere kongegrave, og med inspiration fra skjoldefrisen i Sorø har han måske sagt: 'So ein Ding müssen wir auch in Ringsted haben!'

Thiset var skeptisk til den teori, blandt andet fordi det ville være et stort arbejde at konstruere frisen ud fra klosterets dødebøger og gavebøger, og især at finde våbener for alle disse personer. Og også fordi våbnerne i frisen ikke står i kronologisk rækkefølge. Thiset forestillede sig så, at der havde være våbener malet hist og her på væggen, som så senere var blevet samlet til en frise.

Nyhederne

Nu kommer vi endelig til det nye, som jeg vil tilføje til ovenstående resultater.

Der er flere våbener for fruer. Den slags findes ikke i Sorø-frisen, dér har kvinder en kartouche med deres navn, kvinder førte jo hverken sværd eller skjold eller hjelm i Middelalderen. Også det peger på at frisen er meget yngre.

Og så er der to våbener for den danske slægt Ravensberg: Spaltet, dexter side sølv, sinister side tværdelt af rødt og sort. I 1757 da Abildgaard aftegnede og -malede frisen, var tinkturerne sort over guld, og sølv, og navnene var Otte Rafnsburg og Haginus Rafnsburg. Abildgaards tegninger er udgivet af Nationalmuseet: Poul Grønder-Hansen: Søren Abildgaard (1718-1791). Fortiden på tegnebrættet. 2010. Nu er navnet Haquinus ikke dansk, og det kendes mig bekendt slet ikke i danske adelsslægter. Og en Otte/Otto kendes heller ikke i slægten Ravensberg, som har stamtavle i Danmarks Adels Aarbog 1910.

Så der må være tale om en ganske anden slægt, nemlig de tyske grever von Ravensberg, som var i Danmark omkring år 1300. Slægten kendes (-1144-1346), og stedet Ravensberg

ligger ved Bielefeld, 90 km sydvest for Hannover. Deres våben ser imidlertid ganske anderledes ud: Tre rudede sparrer, eller rettere $\frac{1}{2}+1+\frac{1}{2}$ (blasoner lige det kort og præcist!). Senere førte de 3 røde sparrer i sølv.

Ravensberg den danske slægt

Ravensberg - de tyske grever
Det multikulørte spørgsmåls-
tegn betyder at tinkturene
er taget efter det senere våben
uden ruder.

Og så kommer den afgørende detalje: Den danske slægt brugte IKKE navnet Ravensberg i middelalderen, det tog de først efter kongens ordre i 1526 til adelen om at tage sig faste slægtsnavne 'som udi andre kristelige kongeriger sæd er'. Så sammenblandingen af de tyske grever med den danske slægts våben må nødvendigvis være sket senere.

Der er et kvadreret Rosenkrantz-våben for Mogens Holgersen (Rosenkrantz). På Abildgaards tegning er det N-siden nr. 33 fra V. Mogens Holgersen er født omkring 1490 men døde vist ung, i hvert fald ugift. Slægten skiftede våben fra et enkelt våben med en rudet skræbjælke til et kvadreret. Det kvadrerede våben ses første gang i segl 1536, og det enkle sidste gang 1549.

Rosenkrantz - ældre våben.
Våbenlighed med Friis
[af Haraldskær].

Rosenkrantz - yngre våben.

Så vidt jeg kan se, er der hermed lagt et par tunge lodder i vægtskålen for Poul Nørlunds teori: Frisen er en konstruktion fra sent 1500-tal.

Steen Thomsen

